

© *Малоіван І. Ф.*

человека и универсализации способов его общения с другими людьми, своего сознания и мышления. И главная роль в этом процессе принадлежит аудиовизуальной культуре.

Таким образом можно сказать, что аудиовизуальность через глобальную сеть Интернет становится инструментом универсализации современной культуры.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Бычков В. В. Виртуальная реальность как феномен современного искусства / В. В. Бычков, Н. Б. Маньковская // Эстетика: Вчера. Сегодня. Всегда. — М. : ИФ РАН, 2006. — 320 с.
2. ВЦИОМ: 38% граждан России используют интернет ежемесячно [Электронный ресурс] // ВЦИОМ: 38% граждан России используют интернет ежемесячно. — Режим доступа: <http://mediarevolution.ru/audience/demography/2421.html>
3. Диалог культур и партнерство цивилизаций: становление глобальной культуры: X Международные Лихачевские научные чтения, 13–14 мая 2010г. — СПб. : СПбГУП, 2010. — 572 с.
4. Ентоні Гіденс Нестримний світ: як глобалізація претворює наше життя / Ентоні Гіденс ; пер. с англ. ; [науч. ред. В. А. Ядов; общ. ред. Л. С. Гурьевой, Л. Н. Посилевича]. — К. : Альтерпрес, 2004. — 100 с. — (“Сучасна гуманітарна бібліотека“)
5. Моль А. Социодинамика культуры / А. Моль ; пер. с фр. — М. : Прогресс, 1973. — 240 с.
6. Орлов А. М. Виртуальная реальность. Пространство экранных культур как среда обитания / А. М. Орлов. — М., 1997. — 365 с.
7. Результаты первого исследования социальных медиа в Украине Wave5 [Электронный ресурс] // Результаты первого исследования социальных медиа в Украине Wave5. — Режим доступа: <http://www.advertology.ru/article90217.htm>
8. Служба распространения пресс-релизов [Электронный ресурс] / Исследование Cisco. Видеокommunikации помогают глобальным рабочим группам совершенствовать взаимодействие представителей разных культур // Связь и телекоммуникации — 2011. — Режим доступа: <http://www.press-release.com.ua/content/view/11820/>
9. Тоффлер А. Футурошок / А. Тоффлер ; пер. с англ. — СПб. : Лань, 1997. — 345 с.
10. Тоффлер Э. Шок будущего / Э. Тоффлер ; пер. с англ. — М.: “Издательство АСТ”, 2004. — 297 с.
11. Ханс-Дітер Кюблер Міфи про суспільство знань / Ханс-Дітер Кюблер ; пер. з нім. Ю. В. Уварова. — К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. — 264 с.
12. Хосе Ортега-и-Гассет «Восстание масс» / Хосе Ортега-и-Гассет ; пер. с испанс. — М. : Ермак. — 2003. — 432 с.

Малоіван І. Ф. — аспірант кафедри політичних наук Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

УДК: 321.02+321.51+327 УКР

ВПЛИВ ВАРШАВСЬКОГО ДОГОВОРУ НА СУЧАСНИЙ СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС: ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ТА НАСЛІДКИ В ХХІ СТОЛІТТІ

В статті розглядається сучасний світовий політичний процес і вплив на нього Варшавського договору. Автор розглядає позитивні та негативні наслідки функціонування ОВД та його впливу на сучасний суспільно-політичний процес в Україні.

Ключові слова: Варшавський договір, НАТО, політичний процес

В статті аналізується сучасний світовий політичний процес в контексті впливу на нього Варшавського договору. Автор розглядає позитивні та негативні моменти функціонування ОВД і його впливу на сучасний суспільно-політичний процес в Україні.

Ключевые слова: Варшавский договор, НАТО, политический процесс.

In the article the modern world political process is analysed in the context of the Warsaw agreement influence. The author examines the positive and negative moments of functioning of the OWA and its

influences at the modern social and political process in Ukraine.

Keywords: *the Warsaw agreement, NATO, political process.*

Міжнародна політика – складова частина політичної діяльності держави. Уже в первісному суспільстві між племенами укладалися угоди, створювалися економічні та політико-військові союзи, складалися й існували певні відносини.

Протягом усієї історії людства, різні філософські школи прагнули створити систему понять, категорій і принципів, що дозволяють аналізувати складну і рухому сферу людського спілкування – міжнародні відносини. Філософи Нового часу – Імануїл Кант, Георг Гегель, Томас Гоббс, Шарль Монтеск'є та багато інших мислителів внесли значний внесок у формування прогресивних ідей міжнародних відносин. У XIX і XX ст. у глибоке та всебічне вивчення міжнародних відносин значний вклад внесли філософська та соціологічна науки.

У другій половині XX ст. на міжнародній арені найбільш впливовими міждержавними об'єднаннями виступали Північноатлантичний блок (НАТО) та Організація Варшавського Договору (ОВД). З 1955 до 1991 роки протистояння цих двох світових об'єднань визначало характер міжнародних відносин. У 1991 р. в результаті глибоких змін у СРСР та інших країнах Східної Європи відбулася самоліквідація ОВД та перетворення НАТО у найпотужнішу військово-політичну структуру сучасності.

З моменту підписання Варшавського договору пройшло вже 56 років, а він нагадує про себе кожного дня в міжнародних відносинах.

Для розгляду впливу Варшавського договору на світовий політичний процес необхідно згадати декілька моментів :

Умови підписання договору.

Функціонування блоку країн Варшавського договору.

Розірвання договору.

Його спадкоємці в XXI столітті.

Організацію Варшавського договору було засновано 1955 року – через 6 років після утворення НАТО, проте співробітництво країн соцтабору існувало задовго до Другої світової війни. Особливо це було виражено у країнах Східної Європи, які здобули владу, де уряди були на чолі з комуністами, також частково це було пов'язано з тим, що після Другої світової війни на Сході Європи залишилися радянські війська, котрі впливали на політичний процес.

У зв'язку з деякими перекосами у взаєминах СРСР із своїми союзниками після березня 1953 року в Східній Європі, у країнах соцтабору позначилися ознаки масового невдоволення. Минули страйки і демонстрації у містах Чехословаччини, загострилася ситуація в Угорщині. Найбільш серйозні хвилювання у червні 1953 року в НДР, де були страйки і демонстрації, викликані погіршенням життя населення, привели країну до межі загального страйку. Радянський уряд був змушений запровадити в НДР танки, які з допомогою поліції придушили виступи робочих. Після смерті Й. В. Сталіна нове радянське керівництво вдалося до низки поїздок за кордон, з єдиною метою переговорів й особистого знайомства з лідерами соціалістичних країн. У результаті цих поїздок в 1955 року і була заснована організація Варшавського договору, до якої ввійшли майже всі країни Східної Європи, крім Югославії, яка традиційно дотримувалася політики неприєднання. У межах ОВД було створено об'єднане командування Збройних Сил та Політичний консультативний комітет – орган, координуючий зовнішньополітичну діяльність країн Східної Європи. Визначальну роль у всіх військово-політичних структурах ОВД грали представники радянської армії [1].

Цілями Варшавського договору проголошувалися забезпечення безпеки країн – учасниць Варшавського договору та підтримання миру у Європі. Держави Варшавського договору створили Об'єднане командування збройних сил, разом із Військовою радою і штабом Об'єднаних Збройних Сил (місцеперебування штабу – Москва). Вищий орган Організації Варшавського договору – Політичний консультативний комітет (ПКК). 26 квітня 1985 р. Варшавський договір було продовжено на 20 років. Вже у лютому 1990 р. скасовані військові органи Організації. 1 липня 1991 р. у Празі Болгарією, Угорщиною, Польщею, Румунією, СРСР і Чехословаччиною підписано протокол про припинення дії Варшавського договору 1955 р. [2].

Але Західна Європа не хотіла бути заручницею, або краще сказати – бути буферною зоною в протистоянні між СРСР та США. Мотором розпаду радянської військової імперії стали три держави Центральної Європи – Польща, Угорщина та НДР. Будапештський протокол 1991 р. підвів ризик під існуванням військової організації Варшавського договору. Свої московські резиденції залишили

представники Польщі, Угорщини, Чехословаччини, Болгарії та Румунії.

Все це призвело до того, що на рубежі століть військово-політична ситуація у світі в цілому, в Європі та навколо України, зокрема, залишається доволі складною. Світовий досвід переконує, що воєнна сила залишається одним з найважливіших інструментів політики держав. В сучасних умовах, незважаючи на посилення миролюбних тенденцій, загроза виникнення збройного протистояння продовжує існувати. Простежуються деякі позитивні зрушення у переведенні в практичну площину питань забезпечення європейської безпеки, але, на жаль, ці процеси ще не набули незворотного характеру. Сучасну військово-політичну ситуацію довкола України слід розглядати як продукт взаємодії вже існуючих та нових полюсів (центрів) сили, що формуються. Її характеризують наступні ознаки:

- на зміну зруйнованій старій двополюсній моделі блокового протистояння НАТО – Варшавський Договір приходять нова однополюсна «архітектура європейської безпеки», де роль архітектора відіграватимуть США;
- блок НАТО «переорієнтувався» від протистояння колишньому Варшавському Договору на «інструмент миру», і передусім, в Європі;
- зміна характеру поляризації сил у світі призвела до виходу великої групи країн Східної Європи з-під російського впливу;
- НАТО при провідній ролі США перейшов від «стратегії стримування» до «стратегії розширення»;
- в країнах Східної Європи відбувається перехід до нових політичних режимів, що, у свою чергу, в деяких країнах призвело до виникнення збройних конфліктів;
- в країнах Центральної та Східної Європи, що залишилися поза увагою НАТО та ЄС, набирають сили ідеї створення регіональних структур безпеки;
- країни з могутнім воєнним та економічним потенціалом (Німеччина, Франція, Велика Британія, Російська Федерація) намагаються відтворити у Європі нові центри сили із залученням до їх орбіти держав найближчого оточення або держав, що не мають чітко визначеного зовнішньополітичного курсу [3].

Хоча, з точки зору інтересів безпеки України, поширення Альянсу в цілому носить стабілізуючий характер, його практична реалізація багато в чому нестиме кон'юнктурне навантаження і в подальшому не виключає загострення воєнно-політичної обстановки довкола України.

Сучасна військово-політична ситуація в Європі та довкола України характеризується розвитком відносин партнерства та співробітництва між країнами Заходу та колишнього Варшавського Договору, їх активною участю у створенні нової багатокомпонентної структури європейської колективної безпеки, яка набуває дедалі більшого динамізму. На перший план у цій структурі висувуються такі організації, як НАТО, ЄС та ОБСЄ, але, на жаль, ці процеси більшою мірою стосуються лише країн ЦСЄ.

Сьогодні з'являється новий тип Варшавського Договору, але цього разу – із сильною антиросійською та проамериканською спрямованістю. Польща і три країни Балтії – Естонія, Латвія і Литва – гармонізують свою політику відповідно до їхнього статусу «країн – суперсоюзників» США, настороженого ставлення до Росії і прихованого незадоволення «м'якою» зовнішньою політикою Європи. Серпневий візит лідерів країн Балтії в Тбілісі на підтримку Михайла Саакашвілі був «верхівкою айсберга». Ці країни – найбільші прихильники членства Грузії і України в НАТО, вони серйозно опираються проекту створення газопроводу між Росією і Німеччиною та відкрито симпатизували чеченським борцям проти російського правління.

У внутрішній політиці Балтійські країни та Польща також відрізняються від «ліволіберального консенсусу» Західної Європи. Гомофобна політика, змішані почуття до євреїв, сильні антиліві настрої і заперечення прав етнічних меншин – поширені в цих країнах. Єдина розбіжність між членами нового Варшавського Договору – їхнє ставлення до Другої світової війни. Польща була жертвою нацистської Німеччини, у той час як праворадикали Балтійських країн більш-менш відкрито заявляють, що німецька окупація була не гіршою за радянське панування до чи після війни [4].

Все це дає змогу говорити, що Україна після розпаду варшавського блоку і розпаду СРСР не втратила своїх зв'язків з країнами колишнього блоку ОВД. В свою чергу вона стала цікавою для країн НАТО, що дає змогу говорити про те, що розширення і вступ України цілком ймовірний. Підбиваючи підсумки, потрібно сказати що ОВД, котре було створено на протигагу НАТО, не виконало до кінця свою місію, про що свідчить занепад і утворення однополярного світу, так як не має другої сильної країни, яка б могла протиставити свої сили проти США, які останнім часом все більше і більше

втручається у світовий політичний процес. Як показує практика, що політика країн Азії і Африки певною мірою була залежною від СРСР. Адже, перебуваючи під захистом такої великої машини як Радянський союз і не маючи бажання розв'язати третю світову війну, в США притримували золоті середини, також це намагалось робити і керівництво ОВД, наскільки це вдавалось.

Активізація країн «третього світу» у прагненні заповнити геополітичний простір після краху СРСР і світової системи соціалізму відчув сильний опір провідних розвинених країн. Однак популярна сьогодні ідея «мусульманського чинника», як нового геополітичного полюса, потребує виваженого підходу, що не допускає як недооцінку, так і переоцінку впливу ісламського світу на життя планети. Ісламський світ вкрай роз'єднаний і всередині його існують різноманітні ідеологічні та політичні тенденції, а також протилежні один одному геополітичні проекти.

Після розпаду ОВД відбулась монополяризація в світі. Зараз великі країни, такі як Китай, Російська Федерація намагаються відновити рівновагу в світі, але коли світова влада уже захоплена – її дуже важко віддавати в інші руки.

На думку В. Фесенка, керівника Центру прикладних політичних досліджень «Пента», (перші «дзвіночки» уже відчуються пов'язані вони з поведінкою представника української сторони під час церемонії вручення Нобелівської премії громадянину Китаю. Наступне абсолютна тиша офіційного Києва у відповідь на слова російського прем'єра про те, що Росія і без України б перемогла у Великій Вітчизняній війні. Така поведінка північного сусіда явно зачепила Україну, проте було б недалекоглядно різко реагувати на це, оскільки саме РФ є основним зовнішньоекономічним партнером нашої країни нині. Тому Україна «проковтнула» цей інцидент. Те ж саме сталося із закриттям української бібліотеки в Москві. Напевно, нинішній уряд не має достатнього уміння ведення тонкої політики, яка не дає ображати свою країну, при цьому зберігає дружні стосунки з сусідами [5].

Аналіз історії і сучасного стану світового розвитку показує, що долю різних держав, у тому числі і України, буде визначати взаємодія двох тісно пов'язаних груп факторів внутрішнього і міжнародного характеру.

Головні джерела військової небезпеки знаходяться за межами держави, слід детально зупинитися на специфіці впливу зовнішнього середовища на безпеку України.

Входження України в систему сучасних військово-політичних відносин відбудеться під впливом трьох основних факторів:

- руйнування старих геополітичних структур;
- конкуренції;
- активного використання військової сили у вирішенні спірних міжнародних і внутрішніх проблем.

Нестабільність світового порядку, викликана ламкою колишньої системи геополітичних координат і появою нових центрів сил різного масштабу, сама по собі перетворюється на потужну силу, що впливає на політику країн, життя регіонів і планети в цілому.

Нестабільність змушує держави серйозно коректувати всі види політики, у тому числі і військову. Зникнення одного з полюсів геополітичного магніту (яким були країни соціалізму та їх союзники в «третьому світі») викликало нові процеси в міжнародному і внутрішньому житті, які відстають від швидкості їх аналітичного опрацювання і не дозволяють політикам ефективно прогнозувати розвиток ситуації та вживати відповідні практичні заходи.

Оскільки ринкові відносини в постсоціалістичних країнах знаходяться у ще не розвиненому стані, і отже, змагатися з налагодженим механізмом економіки традиційних ринкових держав вони об'єктивно не можуть, вірогідність різних видів експансії з боку сильних держав в найближчому часі залишиться високою.

Аналіз військово-політичної практики ряду держав за період з 1985 по 2010 роки показав, що, незважаючи на миролюбні заяви і готовність до рішучого роззброєння, розвинені та стабільні держави не піддають радикального перегляду свої погляди на використання військової сили. Більш того, вони вдосконалюють військове будівництво, ведуть інтенсивні розробки нових систем зброї та бойової техніки.

Оскільки змінюється характер загроз, то виникають нові завдання із забезпечення національної безпеки України і нові форми протидії цим загрозам. Однак вони дотепер не знайшли належного відображення в нашому оборонному відомстві. Ці проблеми залишаються недослідженими. Виходячи з викладеного, можна зробити такі основні висновки.

По-перше, необхідно виділити загрози, які впливатимуть надовго строковість політики певних сил і держав.

© *Мартикян Г. Н.*

По-друге, необхідно визначити, як повинні реагувати на ці загрози міжнародні організації. Якщо починати адекватні дії на усі виникаючі загрози, відбудеться неминучий вступ у нову глобальну конфронтацію всіх організацій світу, що може привести до подій, які відбувались під час холодної війни, та призвести до тяжких економічних і політичних наслідків.

При нинішньому розподілі сил у світі найбільш доцільно, спираючись на ООН, НАТО і ОБСЕ, зацікавленим державам і стратегічним партнерам наполегливо виступати на міжнародній арені за подолання конфронтаційної політики, домагаючись по можливості прийняття міжнародних правових норм, що забороняють підривні дії проти інших країн.

По-третє, важливе значення для зниження планки конфронтації має помірність у визначенні і відстоюванні національних інтересів. Жорстко захищати необхідно тільки життєво важливі інтереси. Досвід післявоєнних років показав, що нереальність проголошених національних цілей та інтересів, прагнення за будь-яку ціну здійснити їх, породжували конфронтаційну зовнішню політику і нереальну воєнну доктрину, що могло призвести до підриву економіки і повної руйнації хибно зрозумілих національних цілей.

У військово-політичних доктринах доцільно визначити завдання і функції різних державних органів щодо запобігання загрозам національній безпеці у всіх сферах діяльності. Необхідна також системна наукова розробка проблем протистояння невоєнними засобами, підготовка відповідних кадрів і практичне оволодіння усіма формами боротьби.

Але водночас існують й унікальні можливості для побудови нового світу, вільного від загроз атомної катастрофи, екстремізму та ненависті, світу, в якому має бути забезпечено прогресивний розвиток, безпека і процвітання всього людства. Створюється нова архітектура міжнародної безпеки, головним імперативом якої є партнерство і співробітництво. Сьогодні жодна країна світу не спроможна гарантувати свою безпеку виключно власними силами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варшавський договір 1955 [Електронний документ] – Режимдоступу:http://www.student-lib.net/law_encyclopedia_ua.php?letter=%E2&word_id=794
2. Юридична енциклопедія –Шемшученко Ю.С. [Електронний документ] – Режим доступу:http://leksika.com.ua/16291022/legal/varshavskiy_dogovir_1955/Page-2
3. Смерть Варшавського договору і егонаслідники [Електронний документ] – Режимдоступу:<http://www.rian.ru/analytics/20110331/359581501.html>
4. Новий Варшавський Договір [Електронний документ] – Режимдоступу:<http://inozmi.glavred.info/articles/155.html>
5. Спостерігається «занепад» багатовекторності української політики [Електронний документ] – Режимдоступу:<http://chitay.net/politics/ua-news-14404.html>

Мартикян Г. Н. – аспірантка кафедри філософії і основ общегуманитарного знання Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

УДК 167:316.4

М. БУБЕР И Э. ЛЕВИНАС: «ВСТРЕЧА» С ДРУГИМ КАК ОСНОВА СОЦИАЛЬНОГО БЫТИЯ

Стаття присвячена порівняльному аналізу діалогічної інтерпретації Іншого, що представлена в концепціях М. Бубера та Е. Левінаса. Основою співставлення є тематичні питання, які розглядають взаємовідносини Я та Іншого, релігійно-етичні засади діалогу, а також аспект темпоральності у його зв'язку з проблематикою Іншого.

Ключові слова: Я-Ти, діалог, метафізика, відповідальність.

Статья посвящена сравнительному анализу диалогической интерпретации Другого, представленной в концепциях М. Бубера и Э. Левинаса. Основаниями сопоставления служат тематические вопросы, рассматривающие взаимоотношение Я и Другого, религиозно-этический